

Länsstyrelsen
Örebro län

Raoul Hjartström
Direkt: 019/19 30 68
raoul.hjartstrom@t.lst.se
Fax: 019/19 30 28

Asker 54
Nä

BESLUT
2001-12-07

Dnr: 221-02444-89

L1983

H 046 (Slott och herrgårdar)
A 092 (Herrgård)

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Riksantikvarieämbetet

2001-12-28

315-78-2002

**Byggnadsminnesförklaring av Bystad, Bystad 1:7
i Askers socken, Örebro kommun, Närke**

(2 bilagor)

BESLUT

Med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen (KML) förklarar Länsstyrelsen byggnaderna på bifogade karta tillhörande fastigheten Bystad 1:7 som byggnadsminne.

Byggnadsminnet omfattar byggnaderna 1-17 på fastigheten Bystad 1:7.

Med stöd av 3 kap 2 § KML meddelar länsstyrelsen samtidigt följande skyddsföreskrifter:

Byggnaderna 1-16 får inte rivas eller flyttas.

Byggnaderna 1-16 får inte till sin exteriör byggas om eller på annat sätt förändras.

I byggnaderna 1-16 får inte ingrepp ske i stommen.

I byggnaderna 1-9 får planlösningen inte förändras.

I byggnaderna 1-9 får inte fast inredning borttagas, flyttas eller på annat sätt förändras. Till fast inredning räknas bl a golv, tak, lister, paneler, dörrar, dörr- och fönsterfoder, eldstäder, trappor med räcken och skulptural utsmyckning, målningar på väggar och tak, bänkar, predikstol, läktare och altaranordning.

Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.

Det avgränsade området, skyddsområdet, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Området skall hållas i ett sådant skick att byggnadernas utseende och bebyggelsemiljöns karaktär inte förändras.

2002-01-11. beslöt Mb
Kopia till Bst-reg
och Urgr Aa / ENK

BESLUT
2001-12-07

Dnr: 221-02444-89

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd i fråga om underhållet av byggnader och vården av det kringliggande området.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd att byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna.

Enligt 3 kap 21 § KML tillämpas beslut enligt 3 kap 1 § utan hinder av att talan förs mot beslutet.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Brevens Bruk AB har väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Bystad. Länsstyrelsen har 1998-99 genomfört en kulturhistorisk utredning av anläggningen.

Bystad ägs av Brevens Bruk AB. Bolaget har i skrivelse 2001-11-09 accepterat byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsföreskrifter.

Riksantikvarieämbetet har under hand (telefonsamtal 2001-11-19 med l:e antikvarie Elisabeth Nyström Kronberg) tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och utformningen av skyddsföreskrifterna.

Örebro kommun, Kultur- och Bildningsnämnden har i skrivelse 2001-11-22 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och utformningen av skyddsföreskrifterna.

MOTIVERING

Bystad var sätesgård redan på 1300-talet och beboddes av Bøghil van Hoo som bl a var häradshövding i östra Närke. Efter ett antal ägare kom gården under 1400-talet i släkten Sparres ägo. År 1544 tillföll Bystad genom arv riksrådet greve Clas Åkesson Tott. Dennes dotter Anna, som ärvde gården 1596, var gift med landshövdingen Bror Andersson Rålamb (1568 – 1647), och den kom därmed till den släkt som skapade den nuvarande gårdsanläggningen, och från vars tid även inredningar av högt kulturhistoriskt värde bevarats. Bror Andersson Rålamb's son, riksrådet friherre Claes Rålamb (1622 – 1698) var en de mest framträdande personligheterna under den

ningen, och från vars tid även inredningar av högt kulturhistoriskt värde bevarats. Bror Andersson Rålamb's son, riksrådet friherre Claes Rålamb (1622 – 1698) var en de mest framträdande personligheterna under den karolinska tiden, med en tydlig politisk profil, oppositionell såväl mot Karl XI:s förmyndarregering – inte minst mot Magnus Gabriel De la Gardie – som senare mot enväldet, en drivande kraft bakom reduktionen men också själv hårt drabbad av den. Sonen friherre Gustaf Rålamb (1675 – 1750), president i Bergskollegium, var den som under 1720-talet gav gården sin nuvarande arkitektoniska utformning. Hans son Claes Gustaf (1705-1765) skapade ett bärkraftigt gårds- och brukskomplex tillsammans med Högsjö och det sedan 1600-talet till Bystad hörande Brevens Bruk. Under vikande konjunkturen försämrades hans position och efter hans bortgång upplöstes egendomskomplexet. Arvingarna sålde Bystad och Breven till Rålamb's svärmor grevinnan Eva Bielke.

1774 blev den store jorddrotten ryttmästare David Henrik Hildebrand ägare till egendomarna, och 1778 gjordes Bystad och Brevens Bruk till fideikommiss. Sonen David Gotthard Hildebrand överlät 1808 fideikommisset på sin systerdotter Sofie Ulrika Bonde (1787 – 1867). Hon var gift med översten och generaladjutanten Johan August Anckarswärd (1783 – 1867). Under hans ledning moderniserades både jordbruket och bruksverksamheten på genomgripande sätt. Han räknas som en av sin tids främsta företrädare för lanthushållningen, men hörde även till de tongivande politikerna. Han och hans bror Carl Henrik Anckarswärd framträdde gemensamt i politiken som den tidens ledande liberala oppositionsmän.

Dottern Eva Sofia Charlotta Anckarswärd gifte sig 1842 med Johan August Gripenstedt och Bystad har sedan 1867 gått i arv inom familjen Gripenstedt.

Johan August Gripenstedt (1813 – 1874) framstår som en av förgrundsgestalterna i sin tids svenska politik. Genom sitt giftermål knöts han till den godsägarliberala kretsen kring bröderna Anckarswärd. Som förvaltare åt sin svärfar blev han en framgångsrik företagare inom spannmålsexport och järnindustri. Han inträdde i regeringen 1848 och var bl a finansminister 1856-1866, samt därefter ledamot av riksdagens andra kammare 1867 – 1873. Han var en kraftfull förespråkare för frihandel och var starkt drivande ifråga om utbyggnaden av stambanenätet.

Bystad herrgård är en ovanligt välbevarad senkarolinsk anläggning från 1720-talet. Karaktärsbyggnaderna i den centrala gårdsanläggningen är av hög ålder och mycket välbevarade. De har genom sin representativitet och autenticitet ett mycket högt arkitektur- och bebyggelsehistoriskt egenvärde

och bildar tillsammans en enhetlig och väl sammanhållen miljö av betydande kulturhistoriskt värde.

Av särskilt värde är också den välbevarade 1700-talsinredningen i Corps de Logiet med bl a tidstypiska kakelugnar, paneler och andra snickeridetaljer. Vägg- och takmålningarna i vestibulen och trapphallen utgör tillsammans med den skulpturala utsmyckningen i övre hallen en konsthistoriskt mycket ovanlig och värdefull interiör.

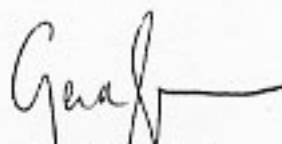
På gården finns också en i det närmaste unik byggnad – Fatburen. Byggnadstypen är ytterst ovanlig och Fatburen på Bystad är den enda av sitt slag i länet. I hela landet finns enbart en direkt motsvarighet, fatburen på Björkvik, Östra Ryds socken i Östergötland, som 1893 uppfördes i kopia på Skansen.

Genom sin anknytning till framstående släkter och tongivande personligheter i landets historia och sitt stora bebyggelse- och arkitekturhistoriska värde fyller Bystad väl kraven i 3 kap 1 § KML – ”synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde” – för att skyddas och bevaras som byggnadsminne.

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten i Örebro län.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Gerd Engman jämte ledamöterna Sören Gunnarsson, Kitty Melin-Strandberg, Sören Larsson, Annica Eriksson, Margareta Karlsson, Raul Björk, Erik Johansson, Sonja Cederlöf, Karl-Erik Persson, Lennart Eliasson, Bo Rudolfsson, Helena Vilhelmsson jämte suppleanterna Majny Jonsson och Lars-Erik Jansson.

I den slutliga handläggningen deltog även länsassessor Per Undén.

Gerd Engman
landshövding

Raoul Hjærtström
bitr länsantikvarie

Bilagor

Karta

Besvärshänvisning

Kopia till

Riksantikvarieämbetet (bilaga: besvärshänvisning)

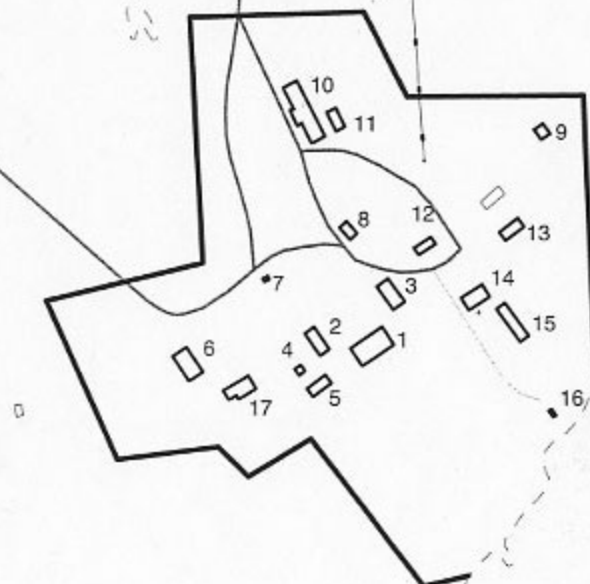
Lantmäterimyndigheten i Örebro län

Örebro läns museum

Örebro kommun

Lst/Bmreg

BYSTAD 1:7
Askers socken, Örebro kommun

1. Corps de logis
2. Sydvästra flygeln
3. Nordöstra flygeln
4. Avträde
5. Loggia
6. Förvaltarbostaden
7. Klockstapeln
8. Kapellet
9. Fatburen
10. Stallet
11. Vagnbod
12. Tvättstugan
13. Magasinet
14. Chaufförsbostaden
15. Uthus/vedbod
16. Båthuset
17. Bostadshus

0 0.1 0.2 Kilometer